

Perceptuel dialektologi og sproglig variation i Danmark: En århusiansk tegn-et-kort-undersøgelse

Kristoffer Friis Bøegh, Inger Schoonderbeek Hansen & Mette-Marie Møller Svendsen
Aarhus Universitet

Abstract

Denne artikel undersøger sprogbrugeres opfattelser af og holdninger til sproglig variation i Danmark. Vi anvender hvad vi kalder 'tegn-et-kort-metoden' (på engelsk: *the draw-a-map task*), en perceptuel-dialektologisk undersøgelsesmetode som bruges til at afdække hvilke geografiske og sociale sproglige varieteter der opleves som fremtrædende for sprogbrugere. Vi benytter desuden en videreudvikling af samme metode som går ud på at benytte GIS-software, dvs. et geografisk informationssystem, til at aggregere data fra respondenteres individuelle tegn-et-kort-besvarelser, dvs. håndtegnede sprogekort, og yderligere udforske mønstre i det empiriske materiale og visualisere resultaterne. I tillæg til en metodepræsentation fremlægger vi resultater fra et tegn-et-kort-eksperiment vi udførte med en respondentgruppe bestående af universitetsstuderende i Aarhus. Vi præsenterer og diskuterer en række kortvisualiseringer baseret på GIS-analyse af forskellige delmængder af vores århusianske tegn-et-kort-data, og vi gransker desuden holdningskommentarer og metasproglige beskrivelser fra respondenternes sprogekort. Artiklen giver et indblik i hvordan perceptuel dialektologi kan bruges til at belyse nye aspekter af, og dermed bidrage til yderligere at nuancere, det sprogideologiske billede tidligere forskning har tegnet af sociolingvistisk sprogforandring i det senmoderne Danmark.

Nøgleord: dansk, perceptuel dialektologi, sprogideologier, sproglig variation

1. Indledning¹

Denne artikel anvender perceptuel dialektologi som en tilgang til at undersøge sprogbrugeres opfattelser af og holdninger til sproglig variation i Danmark. I modsætning til traditionel dialektforskning (fx som den kommer til udtryk i det dokumentationsleksikografiske arbejde med Jysk Ordbog, www.jyskordbog.dk; se desuden Hansen 2020; Hansen et al. *under udg.*) beskæftiger den perceptuelle dialektologi sig med sprogbrugeres *subjektive* blik på sproglig variation ud fra et sociolingvistisk-geografisk perspektiv (se fx Preston 2018 for en oversigt). Den perceptuelle dialektologi udforsker hvor sprogbrugere mener der findes sproglige forskelle og ligheder, hvor grænserne mellem sådanne områder er, eller opfattes at være, hvilke træk (sociale, lingvistiske etc.) der forbindes med forskellige (opfattede) sproglige varieteter, og hvordan svarene på disse spørgsmål modsvarer hvad sprogforskningen allerede véd, eller mener at vide, på baggrund af rent lingvistiske data og analyser. Den perceptuelle dialektologi repræsenterer dermed "the dialectologist's-sociolinguist's-variationist's interest [in folk linguistics]" (Preston 1999: xxv).

Vi anvender hvad vi kalder 'tegn-et-kort-metoden' (på engelsk: *the draw-a-map task*, jf. fx Preston 2018: 185 f.), en undersøgelsesmetode som bruges til at afdække hvilke geografiske og sociale sproglige varieteter der er perceptuelt fremtrædende for sprogbrugere (se desuden fx Cramer 2021). Tegn-et-kort-metoden går ud på at et antal respondenter får udleveret et kort hver over et givent geografisk område hvorpå de så indtegner hvor de mener der findes sproglige forskelle og ligheder, typisk i form af forskellige sprogområder/-varieteter, og hvordan disse kan betegnes og karakteriseres. Vi benytter desuden en videreudvikling af metoden som går ud på at anvende GIS-software, dvs. et geografisk informationssystem,

¹ Tak til vores hold i forårssemestret 2022 i fagene *Sprogbrugsanalyse* og *Sproglig variation* på Nordisk, Aarhus Universitet, som leverede data til undersøgelsen, og til vores praktikanter Ilaria Iannaccone og Erica Morone, der assisterede med at digitalisere de håndtegnede sprogekort. Tak til publikum til *Tolvte nordiske dialektologkonferansen* i Alta for inspirerende kommentarer i forbindelse med vores oplæg. Tak desuden til vores fagfællebedømmere for gode og konstruktive forslag.

til at aggregere data fra respondenters individuelle tegn-et-kort-besvarelser, dvs. håndtegnede sprogekort, for yderligere at udforske mønstre i det empiriske materiale og at visualisere resultaterne (se bl.a. Montgomery & Stoeckle 2013; Montgomery 2022). Internationalt er der en lang tradition for tegn-et-kort-undersøgelser inden for perceptuel dialektologi (jf. bl.a. Preston 1982, 1999, 2018; Cramer 2021: 4 f.), siden 2010'erne ofte i kombination med GIS-analyse (jf. Montgomery 2022: 166 ff.). Tilgangen har imidlertid ikke tidligere været en del af 'værktøjskassen' i dansk forskningssammenhæng, og med enkelte undtagelser (fx Ladegaard 1999) har der generelt ikke været tradition for at anvende metoder fra perceptuel dialektologi inden for dansk sociodialektologi (jf. Kristiansen 2018: 118). Som eksempelvis Inge Lise Pedersen (1999: 19) og Malene Monka (2013: 224) fremhæver, er det imidlertid også i dansk sammenhæng relevant at udforske hvilke sproglige afgrænsninger der opleves som betydelige for sprogbrugere, og på hvilke grundlag, og i hvilket omfang det er de samme der også er kriterielle for sprogforskere – hvilket er præcis den type problemstillinger den perceptuelle dialektologi beskæftiger sig med.

Et første skridt i retning af at indføre tegn-et-kort-metoden som et nyt tiltag i dansk sociodialektologi tog vi med en perceptuel-dialektologisk undersøgelse (Bøegh et al. 2023a) hvori vi sammenlignede to respondentgrupper bestående af universitetsstuderende i hhv. Aarhus og København. I dén undersøgelse anlagde vi et bredt sammenlignende perspektiv på det sproglige landskab på makroniveau som det opleves, og i nogen grad opleves forskelligt, af danske sprogbrugere, og det viste sig at de ikke havde helt ens opfattelser af den sproglige virkelighed i Danmark. I denne artikel går vi mere i dybden med den forskningsmæssige baggrund og den metodiske tilgang, og vi udfolder og kvalificerer analysen af vores århusianske tegn-et-kort-data yderligere. Undersøgelsen tager afsæt i følgende forskningsspørgsmål: Hvilke sproglige forskelle og ligheder findes der i Danmark ifølge sprogbrugerne, og hvordan beskriver og forholder de sig til den (opfattede) sproglige variation?

I afsnit 2 redegør vi for den overordnede forskningsmæssige baggrund for undersøgelsen. I afsnit 3 beskriver vi undersøgelsens metoder og data. I afsnit 4 præsenterer vi undersøgelsens resultater. Vi præsenterer og diskuterer en række kortvisualiseringer baseret på GIS-analyse af forskellige delmængder af vores århusianske tegn-et-kort-data, og vi gransker holdningskommentarer og metasproglige beskrivelser fra respondenternes sprogekort, og fremhæver dermed nogle forskellige analysepotentialer i det empiriske materiale. I afsnit 5 bringer vi nogle afsluttende bemærkninger og perspektiverer til fremtidig forskning.

2. Baggrund

2.1 Sproglig variation og sprogforandring i Danmark

Det senmoderne Danmark er blevet beskrevet som et homogent sprogsamfund (se fx Kristiansen 2020). Danske dialekter har tabt terræn hurtigt sammenlignet med dialekter i andre europæiske lande, hvor det generelt er tilfældet at både horisontale og vertikale konvergensprocesser er mindre fremskredne end er tilfældet i dansk sammenhæng (jf. også fx diskussionen hos Britain 2020). I Danmark figurerer overskrifter i stil med 'de danske dialekter er dø(en)de' jævnligt i den offentlige debat (jf. fx Mægaard 2020: 6), hvor sproglig standardisering dog omvendt også knyttes til forestillinger om modernitet, social mobilitet og 'sammenhængskraft' mv. Landets sproglige standardisering er i vid udstrækning forbundet med samfundsudviklingen mere generelt fra omkring det 20. århundredes begyndelse (jf. fx Pedersen 2003). Tore Kristiansen (2009: 167) har opsummeret de brede linjer af historien således: "Denmark entered the 20th century as a 'normally' diverse European dialect society and left it, arguably, as Europe's most homogenized speech community". Inden for dansk sprogforskning er narrativen siden 1970'erne (jf. Brink & Lund 1975, 2018: 197) at standarddansk, *rigsdansk*, generelt forstået som 'dansk som det tales i København' (Kristiansen 2009: 168), er prestigesproget i Danmark, og København landets eneste sproglige normcenter. Følgelig, skriver Kristiansen (2009), er der i dansk i dag "very little variation [...], and close to all existing variation [...] develops within and spreads from Copenhagen speech" (s. 168), dvs. Danmark kan betragtes som "a one-way homogenizing speech community" (s. 190).

Der er en lang forskningstradition med fokus på sproglig variation og sociolingvistisk sprogforandring i Danmark (jf. fx Pedersen 2003; Bøegh et al. 2023b; Jensen 2023). Igennem årtier har eksperimentelle undersøgelser af sprogbrugerens holdninger til forskellige sproglige varieteter underbygget

at der findes forskel på sprogbrugerens bevidste og underbevidste sprogholdninger (bl.a. Kristiansen 1991, 2009; Quist 2005; Maegaard 2007). Kristiansen (2009: 170) har betegnet forholdet mellem disse to sprogholdningstyper som paradoksalt, for alt imens sprogbrugernes bevidste eller eksplicit udtrykte holdninger til lokale varieteter (dvs. dialekter) generelt er positive, så peger deres underbevidste eller implicit udtrykte holdninger i retning af København, dvs. væk fra det lokale, hvilket underbygger fortællingen om København som landets altdominerende sproglige normcenter (dvs. rigsdansk). Argumentet lyder dermed at det er de underbevidste sprogholdninger, og den standardsprogsideologi de afspejler, der bedst modsvarer den faktisk observerede sprogforandring i Danmark (jf. desuden fx Kristiansen 2020).

Imidlertid peger en række nyere undersøgelser på at sprogbrugere, alt afhængigt af hvor i landet de kommer fra, opfatter den sproglige virkelighed mere forskelligt end det har været antaget generelt i dansk sprogforskning (dog med visse undtagelser, se fx Ladegaard 1999). Især en række sprogholdningsundersøgelser udført i forskellige dele af Jylland udfordrer ideen om standardsprogets hegemoni. Det drejer sig om undersøgelser udført i det sønderjyske og i det nordjyske, som del af det stort anlagte forskningsprojekt *Dialekt i periferien* (Maegaard & Quist 2020, se desuden Maegaard et al. 2020 for en samlet fremstilling af projektets resultater), samt i det midtvestjyske (Hansen & Goldshtein 2021a, b; Hansen 2022). Tilsammen tegner disse forskellige studier et mindre entydigt sprogideologisk billede (jf. desuden fx Svenstrup & Thøgersen 2009), og de peger dermed i retning af en mere kompleks sociolingvistisk virkelighed, karakteriseret ved en højere grad af heterogenitet, end generelt antaget i tidligere forskning.

En del af forklaringen skal findes i disse eksperimenters metodologi. Som udfoldet i diskussionen i Hansen (2022: 108 ff.) kan undersøgelse af sprogideologiske forskningsspørgsmål give uventede resultater når de eksperimentelle stimuli tilpasses respondenternes lokale forhold, og dermed deres levede sproglige virkelighed, og af den grund fremkommer bl.a. resultatet med ét, københavnsk-orienteret sprogligt normcenter ikke så klart i disse seneste studier som i tidligere undersøgelser. Der er potentielt mere og/eller til dels anderledes (blik på) variation (regional, social, intergenerationel etc.) at afdække, og metoder der sætter sprogbrugeren i centrum, bør derfor bringes endnu mere i forskningens søgelys.

2.2 *Perceptuel dialektologi*

Historisk har sprogbrugernes perspektiv på deres egen levede sproglige virkelighed været betragtet som værende af perifer betydning i lingvistisk forskning (jf. Cramer 2021: 2). I dag er det imidlertid veletableret (jf. også afsnit 2.1) at der findes vigtige sammenhænge mellem sprogholdninger og -ideologier på den ene side og sprogbrug, sproglig variation og sprogforandring på den anden – og at sproglige produktions- og perceptionsstudier supplerer hinanden i forhold til at kaste lys på den sociolingvistiske virkelighed (se desuden fx Montgomery 2017). Perceptuel dialektologi har rødder i forskningstraditioner der går tilbage til før udviklingen af sociolingvistikken tog fart i 1960'erne (jf. Preston 2018: 177). I dets moderne form er feltets udvikling især forbundet med en række undersøgelser af sproglig variation i USA som fulgte i kølvandet på sociolingvistikken (præsenteret i afsnit 3.2), og siden 1980'erne har perceptuel-dialektologiske metoder været anvendt til at undersøge spørgsmål om sproglig variation i en lang række studier med fokus på bl.a. Storbritannien, Canada, Frankrig, Tyskland, Sverige, Japan, Sydkorea, Tyrkiet mv. (jf. oversigterne hos Preston 2018: 186; Cramer 2021: 4 f.; Montgomery 2022: 161 ff.).

Undersøgelsesmetoder inden for perceptuel dialektologi adspørger typisk respondenter direkte om sproglig variation, og skal derfor forstås som værktøjer til elicitering af bevidste sprogholdninger. Perceptuel-dialektologisk forskning kan dermed bl.a. bruges til at undersøge forbindelser mellem sproglige og sociale identiteter, herunder i forhold til sproglige stereotyper. Dennis R. Preston (fx 1999, 2018) beskriver fem primære metoder inden for nutidens perceptuelle dialektologi til at undersøge sproglig variation (her gengivet på engelsk efter oversigten hos Cramer 2021: 3): 1) *mental maps*; 2) *degree-of-difference tasks*; 3) *correctness and pleasantness ratings*; 4) *placing voices tasks*; 5) *sociolinguistic interviews*. Hvor man inden for dansk sociodialektologi især har trukket på en kombination af eksperimentelle undersøgelsesformer og etnografiske feltarbejder (jf. Kristiansen 2018, 2020), har man internationalt inden for perceptuel dialektologi altså (til dels) trukket på andre metodiske tilgange – især

mental maps, dvs. tegn-et-kort-metoden og evt. efterfølgende databehandling med et GIS eller anden software.

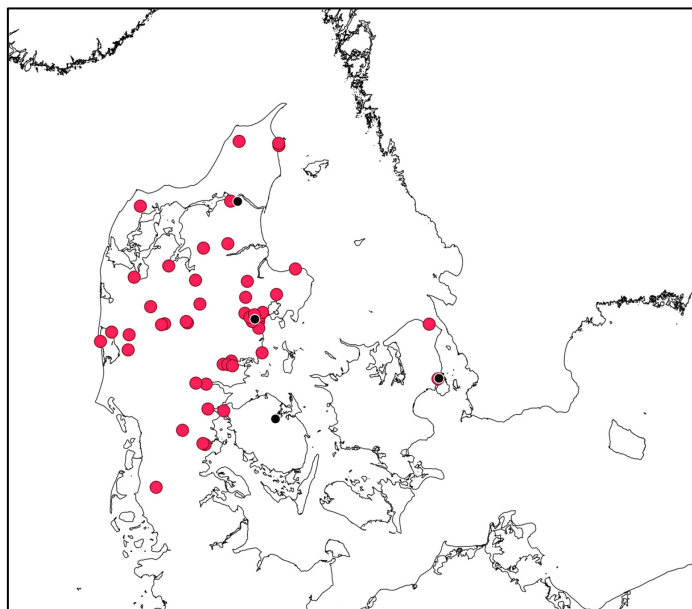
En af styrkerne ved perceptuel-dialektologiske metoder er at de giver sprogbrugerne mulighed for at komme relativt frit til orde, og de er desuden i høj grad intuitive. Som Chris Montgomery (2022: 163) skriver: “The general adherence to the principle of free choice recommends [perceptual dialectology] as a method”; “free choice methods put respondents in the driving seat, allowing them to control the data that they provide” hvormed “researchers [can] look anew at what they know (or think they know) about the relationship between language and language users”. Resultaterne fra vores første tegn-et-kort-undersøgelse (Bøegh et al. 2023a) bekræftede dette billede. Resultaterne viste bl.a. at de århusianske respondentes inddelinger af sproglig variation i Jylland var mere finmaskede end de københavnske respondentes, og omvendt, og respondenterne var dermed tilbøjelige til at beskrive det område de selv kommer fra, mest nuanceret og præcist (i tråd med fx Montgomery 2012 om det nordlige Storbritannien; jf. desuden fx Preston 1989 om USA). Desuden kastede resultaterne nyt lys på opfattelsen af nogle af sprogforskernes gængse betegnelser for varieteter, herunder opfattelsen af *rigsdansk* som et geografisk neutralt standardsprog. Nærværende undersøgelse bygger videre på denne analyse og søger dermed at bidrage til yderligere at nuancere billedet af sproglig variation og sprogforandring i Danmark.

3. Metoder og data

I dette afsnit præsenterer vi først et overblik over respondenterne til undersøgelsen, og dernæst beskriver vi tegn-et-kort-metoden, den specifikke udformning af vores tegn-et-kort-eksperiment og den efterfølgende databehandling.

3.1 Respondenter

Gruppen af respondenter til vores undersøgelse bestod af 47 BA-studerende fra Nordisk sprog og litteratur på Aarhus Universitet (AU). Respondenternes gennemsnitsalder var i starten af 20'erne (23,4 år), og deres kønsfordeling var 79 % kvinder, 17 % mænd, 4 % uden angivet køn. Respondenterne kom hovedsageligt fra Jylland, med enkelte undtagelser. Figur 1 viser et oversigtskort over respondenternes selvrapporterede hjemegne. Vi antager i det følgende at resultaterne overordnet set afspejler et jysk perspektiv på sproglig variation i Danmark.

Figur 1: Respondenternes selvrapporterede hjemegne.

Bemærk at 47 respondenter kan betragtes som en mindre undersøgelsesgruppe til en perceptuel-dialektologisk undersøgelse i dag (jf. de metodiske anbefalinger og diskussionen i Montgomery & Stoeckle 2013: 56 ff.). Montgomery (2022: 165) giver nogle eksempler på andre, sammenlignelige studier med tilsvarende antal respondenter, men det må holdes for øje at resultaterne af nærværende undersøgelse ikke uden videre kan antages at være bredt generaliserbare, men må kvalificeres yderligere i opfølgende undersøgelser. I tillæg til vores AU-data henviser vi i det følgende nogle steder til vores datasæt fra Københavns Universitet (KU), der har et tilsvarende antal respondenter ($n = 51$) som i AU-datasættet.² Vi har desuden endnu uprocesserede data indsamlet fra grupper af danskstuderende fra Aalborg Universitet (AAU) og Syddansk Universitet i Odense (SDU) som vil blive inkluderet i fremtidig forskning. De forskellige respondentgrupper består af danskstuderende og må derfor forudsættes at være delvis forudindtagne i forhold til emnet; omvendt danner respondentgrupperne et godt udgangspunkt for en opfølgende opskalering med fx yngre udskolings- eller gymnasieelever, og i øvrigt som sammenligningsgrundlag til fremtidige undersøgelser med andre typer respondentgrupper i fokus.

3.2 Tegn-et-kort-metoden

Tegn-et-kort-metoden (*the draw-a-map task*) blev udviklet op igennem 1980'erne af Dennis R. Preston (se bl.a. Preston 1982, 1986, 1989). Konceptuelt er der lighedspunkter mellem tegn-et-kort-metoden og nogle undersøgelsesmetoder anvendt inden for (andre) socialvidenskaber med analytisk fokus på sammenligning af emiske og etiske forskningsperspektiver; eksempelvis kan man fremhæve nogle tidlige kulturgeografiske studier (fx Lynch 1960; Ladd 1970; jf. desuden Gould & White 1986; Montgomery 2022: 161) i hvilke respondenter tegnede kort over deres hjemby frit fra hukommelsen, hvorefter flere respondentes kort blev overlejret og sammenholdt hvormed man fik et mere eksplicit indblik i perceptuelt fremtrædende områder, vartegn, veje, ruter mv. Tegn-et-kort-metoden som udviklet af Preston er siden 1980'erne blevet anvendt og videreudviklet i en lang række perceptuel-dialektologiske undersøgelser (se bl.a. Long 1999; Bucholtz et al. 2007; Montgomery 2012; Cramer 2016; Wikner 2014; Teinler 2016; Cramer & Montgomery 2016; Mitchell et al. 2017; Evans et al. 2020; jf. desuden Preston 1999, 2018; Montgomery & Stoeckle 2013; Montgomery 2017, 2022; Cramer 2021).

Prestons forskningsprojekt "Five Visions of America" (1986, 1989) undersøgte amerikanske sprogbrugeres perspektiver på sproglig variation i USA. Prestons respondenter kom fra Hawaii, Michigan, Indiana, den vestlige del af staten New York og New York City. De fik udleveret kort over USA og fik følgende, enkle instruktion: "outline and label the different speech areas of the United States" (Preston 1986: 224). Preston overlejrerede efterfølgende de forskellige respondentes håndtegnede sprogekort, frasorterede områder der ikke figurerede på mindst fem individuelle kort, og sammenlignede så resultaterne fra forskellige respondentgrupper imellem for at få et samlet billede af de forskellige blik på sprogsituationen i USA. Prestons *Visions*-projekt (såvel som efterfølgende undersøgelser) gav dermed et indblik i hvordan grupper af amerikanske sprogbrugere opfattede landets sproglandskab: 1) Næsten alle respondenter indtegnede et sydligt dialektområde; 2) respondenterne indtegnede generelt de mest stigmatiserede varieteter først (fx *Syden*, dvs. de amerikanske sydstater, og *New York City*), og de beskrev dernæst det område de selv kom fra; 3) der var ikke en direkte korrelation mellem de områder der fremstod perceptuelt fremtrædende for respondenterne, og de områder der rent lingvistisk set er belæg for at skelne imellem (fx traditionelle dialektområder), hvilket fremhæver at der er forskel på hhv. sprogbrugeres og sprogforskeres perspektiver på sproglig variation.

Som skitseret indledningsvis går tegn-et-kort-metoden ud på at et antal respondenter får udleveret et kort hver over et givent geografisk område hvorpå de skal indtegne deres opfattelse af hvor der findes sproglige forskelle og ligheder, og hvordan disse kan betegnes og karakteriseres. Til tegn-et-kort-eksperimentet til nærværende undersøgelse brugte vi et danmarkskort (jf. afsnit 3.3). Vi anvender dermed tegn-et-kort-metoden til at undersøge hvilke (opfattede) geografiske og sociale varieteter af dansk talesprog

² KU-dataene blev indsamlet af vores kollegaer Malene Monka og Kristine Køhler Mortensen i København. Stor tak til dem.

der er perceptuelt fremtrædende for sprogbrugere, hvordan de afgrænser disse forskellige sprogområder, og hvad de forstår som kendetegn ved et givent område eller en given varietet. En styrke ved tegn-et-kort-metoden er at respondenterne selv vælger hvad de finder relevant at optegne om deres opfattelser af og holdninger til sproglig variation, og hvordan, i hvilken detaljegråd, ud fra hvilke kriterier osv.: “[T]he draw-a-map method [...] provides freely given data on all manner of information relating to the perceptions of dialects”; “[o]ne can quickly acquire information from relatively large numbers of respondents about perceptions of dialect area placement and extent, as well as information about dialect areas labels, attitudes towards the areas drawn, and (ideally) examples of features” (Montgomery 2022: 163).

3.3 Et tegn-et-kort-eksperiment i to dele

Vi satte os for at undersøge respondenternes blik på det danske sproglandskab igennem et tegn-et-kort-eksperiment i to dele: først fra et *bottom up*-perspektiv (sprogbrugernes) og dernæst fra et *top down*-perspektiv (sprogforskernes). Altså fik respondenterne først en åbent formuleret, løst stilladseret opgave (eksperimentets del 1) og dernæst en mere struktureret opgave (eksperimentets del 2).

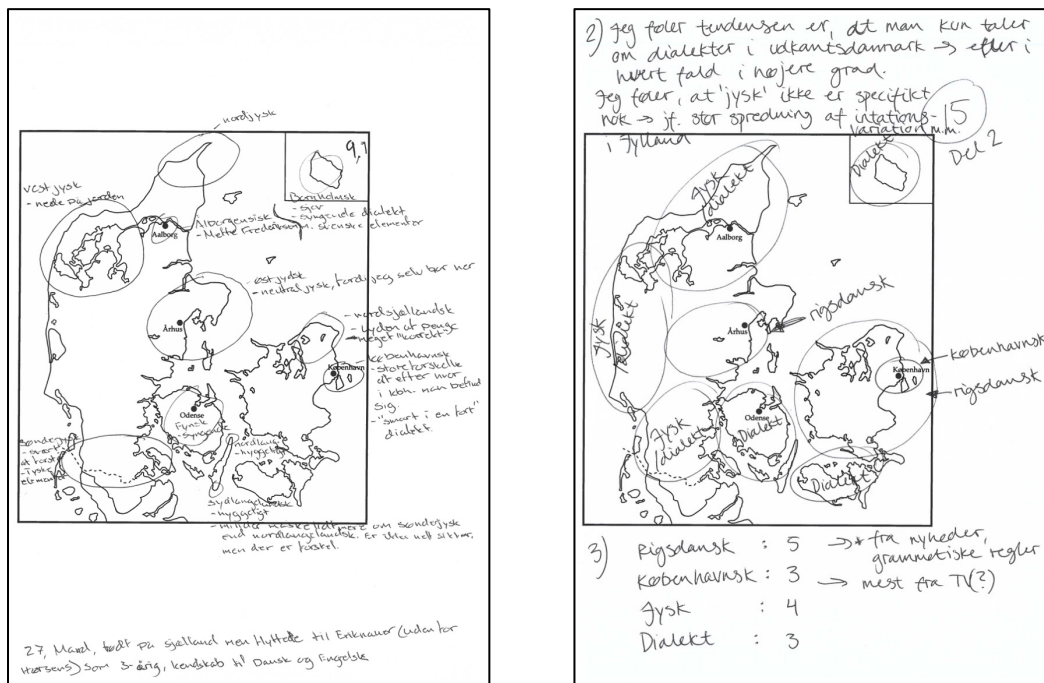
Respondenterne fik hver udleveret et danmarkskort i to kopier i A4-format. Standardmetoden inden for perceptuel dialektologi er at benytte et kort med minimal markering, almindeligvis kun landegrænser og større byer (jf. Bounds & Sutherland 2018). Det udleverede danmarkskort viste den dansk-tyske grænse og de fire største byer (København, Aarhus, Aalborg, Odense), men var ellers blankt (se figur 2). Valget af det specifikke kort kom med nogle overvejelser. Som Montgomery (2022: 164) beskriver, giver et kort med flere detaljer generelt mere geografisk præcise besvarelser fra respondenter, men til gengæld kan et sådant valg også henlede respondenternes opmærksomhed fx på lokale forhold de ikke nødvendigvis ville have lagt mærke til ellers og/eller ville have valgt at fremhæve. I sidste ende må valget af et bestemt kort ses i lyset af de specifikke forskningsspørgsmål, og vi valgte derfor et kort med relativt få detaljer (se Bounds & Sutherland 2018 for en udførlig diskussion af spørgsmålet om detaljeringsgrad; se desuden Cramer & Montgomery 2016 for en række studier der anvender kort over byer frem for hele lande, stater mv.).

Formålet med del 1 af vores tegn-et-kort-eksperiment var at undersøge respondenternes egne opfattelser af og deres holdninger til sproglig variation i Danmark. Respondenterne blev instrueret i at indtegne på det ene kort hvor de mente der findes sproglige forskelle og ligheder, give de forskellige sprogområder (eller -varieteter) en betegnelse, give deres mening til kende om dem, og gerne give eksempler på kendetegn for dem. De blev også bedt om at notere baggrundsinformation om deres alder, køn, hjemegn og sproglige baggrund. Respondenterne havde 15 min. til at besvare del 1.

Formålet med del 2 var at undersøge hvad sprogbrugere forstår ved nogle af de betegnelser for sprogvarieteter der typisk anvendes i dansk sprogforskning, og som kan have tendens til at optræde som ‘selvfølgelige’ koncepter i litteraturen (se fx Svenstrup & Thøgersen 2009 for en kritisk analyse og diskussion; se desuden fx Ladegaard 1999; Hansen 2022). Instruksen til eksperimentets del 2 blev først vist efter endt besvarelse af del 1. Respondenterne blev instrueret i at indtegne områder for følgende betegnelser: *københavnsk*, *jysk*, *dialekt* og *rigsdansk*. De fik derudover at vide at de gerne måtte kommentere deres placering af og holdning til betegnelserne/varieteterne. Til sidst skulle respondenterne vurdere deres eget kendskab til de forskellige varieteter på en skala fra 1–6 (1 = lavt, 6 = højt); dette var tiltænkt som en kontrolmekanisme, der kunne være relevant i forhold til den efterfølgende fortolkning af holdningskommentarer og metasproglige beskrivelser. Respondenterne havde 5 min. til at besvare del 2, altså ret kort tid, hvilket var et passende tidsrum i forhold til at sikre umiddelbarhed i besvarelsen af opgaven (jf. desuden de metodiske anbefalinger hos Montgomery & Stoeckle 2013).

Eksperimentet resulterede i et sæt individuelle, håndtegnede sprogekort (n = 94) hvoraf figur 2 viser to eksempler: et kort fra eksperimentets del 1 til venstre, et kort fra del 2 til højre. Eksemplerne illustrerer at sprogekortene samlet set indeholder mange forskellige betegnelser og kommentarer til et stort antal indtegnede områder. Udformningsmæssigt er der overordnet set klare fællestræk kortene imellem, men der er også væsentlige forskelle fra kort til kort. Respondenterne inddelte områder på forskellige måder, typisk med streger, cirkler og/eller pile, og i nogle tilfælde ved at navngive et område uden at angive en specifik grænse. I besvarelserne til eksperimentets del 1 kan tilsvarende områder desuden have forskellige

betegnelser fra respondent til respondent, eller slet ikke være navngivne, men kun markerede (hvormed det i visse tilfælde ikke kan undgås til dels at være op til fortolkning hvordan en given inddeling skal forstås).

Figur 2: Eksempler på håndtegnede sprogekort fra vores tegn-et-kort-eksperiment.

3.4 Databehandling med GIS-software

GIS-software bruges til at processere, analysere og visualisere georefererede data, dvs. data præcist matchet med geografiske koordinater ud fra et sæt kontrol- eller referencepunkter. En fordel ved at benytte et GIS til behandling af tegn-et-kort-data ligger i at data fra mange individuelle besvarelser kan digitaliseres og aggregeres, og at man dermed kan danne overblik over og yderligere udforske og visualisere forskellige mønstre i det samlede datasæt: “The power of an aggregate is that it gives a generalized ‘picture’ of perception which has more explicative power than single images of mental maps produced by individual respondents” (Montgomery & Stoeckle 2013: 52). Se mere om brugen af GIS-software til at processere, analysere og visualisere tegn-et-kort-data i Montgomery & Stoeckle (2013) og Montgomery (2022); se også Preston & Howe (1987) for nogle tidlige, mere generelle overvejelser om potentialer i computervisualisering for perceptuel dialektologi som forskningsfelt, samt desuden Preston (2018).

Vi digitaliserede de individuelle kort ved hjælp af programmet QGIS (QGIS Development Team 2023). Vi foretog en manuel digital indtegnning (eller ‘tracing’) af de markeringer respondenterne havde indtegnet på deres sprogekort, i form af vektor-polygoner, dvs. digitale repræsentationer af de oprindelige håndtegnede inddelinger. Alle polygoner blev taget med deltagerens sociodemografiske data og deres valgte betegnelser for varieteter samt evt. supplerende beskrivelser. I samme ombæring indtastede vi respondenternes holdningskommentarer og metasproglige beskrivelser i en særskilt database og krydsrefererede dem med de geospatiale QGIS-data. Det samlede AU-datasæt består af 671 polygonobjekter med tilknyttede beskrivelser og kommentarer. I de fleste tilfælde svarer ét polygonobjekt til én indtegnet polygon, og dermed én håndtegnet inddeling, men i nogle tilfælde – primært i eksperimentets del 2, hvor fx *dialekt* ofte blev indtegnet forskellige steder af samme respondent – samlede vi flere polygoner som ét polygonobjekt som dermed modsvarer flere håndtegnede inddelinger; i sådanne tilfælde behandler vi altså flere polygoner som én enhed (ét polygonobjekt) i dataprocesseringen.

Et GIS arbejder med lagdelte data som kan overlejres og på anden vis processeres for at generere sammensatte kortvisualiseringer. Vi brugte QGIS til at generere kortvisualiseringer ud fra de aggregerede tegn-et-kort-data. Som baggrundskort valgte vi et helt enkelt GIS-kort der viser Danmarks kystlinjer, men hvor fx søer og andre terrænforskelle ikke er repræsenteret grafisk. Kortet viser derudover sorte cirkler der repræsenterer de fire byer der også var med på kortet til tegn-et-kort-eksperimentet (jf. afsnit 3.3). De forskellige polygonobjekter grupperede vi i polyongrupper ud fra de betegnelser respondenterne havde anvendt på deres hånd tegnede sprogekort. Hvor det var relevant, behandlede vi sted- og varietetbaserede betegnelser samlet i processeringen, og dermed i den efterfølgende analyse; eksempelvis behandler vi *Fyn* og *fynsk* samlet som én (opfattet) varietet: *fynsk*.

I afsnit 4.1 og 4.3 optræder to typer GIS-kortvisualiseringer. Til den ene type kortvisualisering farvedfyldte vi polyongrupper og gav dem (vilkårligt valgt) 3 % opacitet per polygonobjekt. Det betyder at hvert enkelt polygonobjekt fremstår stort set gennemsigtigt, men når polygonobjekter overlejres, kan en høj 'enighedsgrad' (jf. *agreement level* eller *recognition rate*, se fx Montgomery 2012, 2017; Preston 2018: 186) blandt respondenterne aflæses i form af en tydelig farvekoncentration i visualiseringen. Omvendt afspejles en lavere enighedsgrad i form af en mindre tydelig farvekoncentration. Når flere sprogområder vises på et enkelt visualiseringskort, eller på særskilte kort, bliver resultatet en version af de inden for perceptuel dialektologi karakteristiske 'hotspot maps' (jf. Montgomery 2022: 167 f.). Disse giver et billede af den relative fordeling af perceptuelt fremtrædende (opfattede) sprogområder-/varieteter (herefter forenklet til *varieteter*) for respondenterne som samlet gruppe (jf. fx Montgomery & Stoeckle 2013: 81). Til den anden type kortvisualisering farvelagde vi polygonomrids i stedet for -udfyldning, med en større procentdel opacitet (30 %), for dermed at tydeliggøre afgrænsningen af og desuden evt. overlappning mellem de respektive varieteter (jf. fx Montgomery & Stoeckle 2013: 80, efter Montgomery 2007: 237).

I afsnit 4.2 optræder manuelt indtegnede kort med afsæt i respondenternes angivelser af hvor de kommer fra. Disse kort viser hvor bestemte betegnelser er brugt om en varietet (fx "snobbet" → *nordsjællandsk*, "sjovt" → *bornholmsk*), og her bruges pile til at angive afstanden mellem respondenternes hjemstavne og de områder som de nævner i deres kommentarer. Brugen af pilevisualiseringer til at illustrere forskelle og ligheder er udbredt og optræder i mange forskellige analytiske varianter inden for perceptuel dialektologi (se fx Preston 2018: 177 ff., med videre henvisninger). Desuden kategoriseres kommentarerne ud fra bl.a. positiv og negativ værdiladning mv. (jf. *evaluative labels* hos fx Evans et al. 2020; jf. desuden vurderingsdimensionerne hos fx Kristiansen 2009).

4. Resultater

4.1 Sprogbruges blik på sproglig variation i Danmark

I dette afsnit præsenterer og diskuterer vi resultaterne af eksperimentets del 1. Respondenterne indtegnede i alt 476 varieteter, i gennemsnit 9,9 per sprogekort. Tabel 1 viser en oversigt over 34 varieteter rangordnet efter enighedsgrad. Oversigten omfatter ikke varieteter der kun blev indtegnet af én respondent (i alt 30 varieteter, dvs. 6,3 % af det samlede datasæt), men af to eller flere respondenter. Bemærk at der i flere tilfælde er overlap i forhold til varieteterne i oversigten, jf. fx *sønderjysk* (nr. 1) og de dertil beslægtede betegnelser *vestsønderjysk* og *østsønderjysk* (hhv. nr. 33 og 34). Andre eksempler på dette er *fynsk* (nr. 2) i forhold til *sydfynsk* (nr. 24), *vestjysk* (nr. 3) i forhold til *nordvestjysk* (nr. 14), og *sjællandsk* (nr. 8) i forhold til *sydsjællandsk* (nr. 12), *vestsjællandsk* (nr. 16) og *midtsjællandsk* (nr. 28).

Vi fokuserer i nærværende analyse hovedsageligt på, og præsenterer udelukkende kortvisualiseringer af, varieteter med høj enighedsgrad, dvs. perceptuelt fremtrædende varieteter. Dette definerer vi (baseret på tilgangen i Bøegh et al. 2023a; jf. desuden diskussionen hos Cramer 2021: 3) som varieteter med 10 eller flere individuelle belæg, altså hvor enighedsgraden er 20 % eller højere samlet set hos respondenterne som gruppe. Varieteterne med høj enighedsgrad er markeret med grå skygge i tabel 1, og dækker over i alt 355 inddelinger der udgør 74,6 % af det samlede antal inddelinger for del 1 i AU-datasættet.

Nr.	Varietet	n	%	Nr.	Varietet	n	%
1	Sønderjysk	45	95,7	18	Frederikshavn	5	10,6
2	Fynsk	43	91,5	29	Lolland-falstersk	4	8,5
3	Vestjysk	40	85,1	20	Mors	4	8,5
4	Nordjysk	39	83,0	21	Thy	4	8,5
5	Bornholmsk	36	76,6	22	Vendelbomål	4	8,5
6	Københavnsk	35	74,5	23	Djursland	3	6,4
7	Midtjysk	27	57,5	24	Sydfynsk	3	6,4
8	Sjællandsk	24	51,1	25	Øerne	3	6,4
9	Århusiansk	23	48,9	26	Amager	2	4,3
10	Nordsjællandsk	22	46,8	27	Horsens	2	4,3
11	Østjysk	21	44,7	28	Midtsjællandsk	2	4,3
12	Sydsjællandsk	9	19,1	39	Salling	2	4,3
13	Aalborg	7	14,9	30	Skagen	2	4,3
14	Nordvestjysk	7	14,9	31	Skive	2	4,3
15	Randers	7	14,9	32	Sydjylland	2	4,3
16	Vestsjællandsk	7	14,9	33	Vestsønderjysk	2	4,3
17	Jysk	6	12,8	34	Østsønderjysk	2	4,3

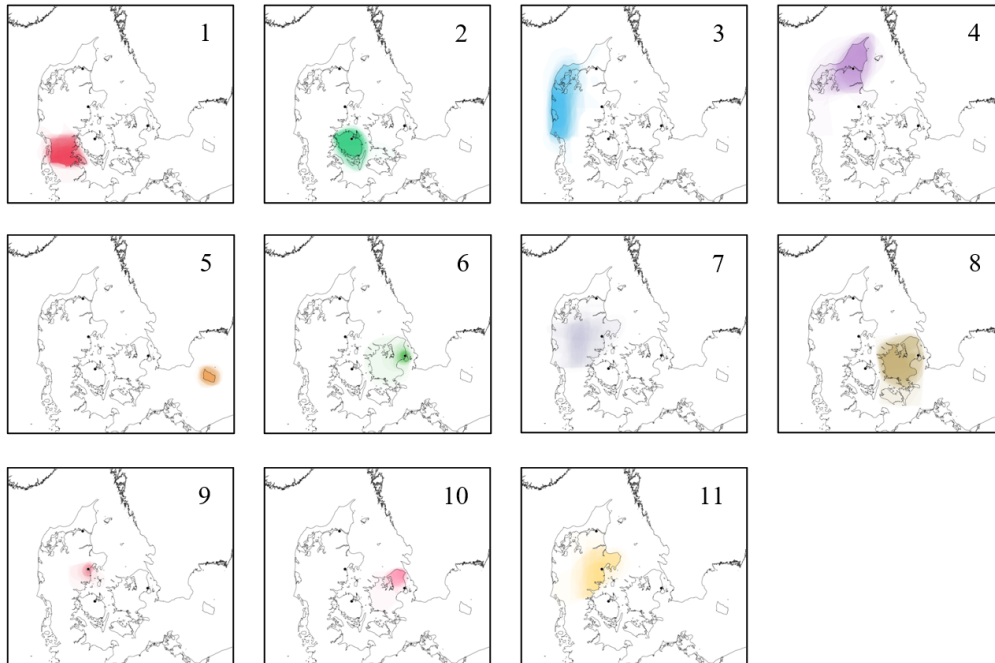
Tabel 1: Oversigt over varieteter indtegnet af respondenterne i tegn-et-kort-eksperimentets del 1. Varieteter med høj enighedsgrad er markeret med grå skygge. Varieteter der kun er indtegnet af én respondent, er udeladt.

Som oversigten viser, er der et skarpt fald fra de perceptuelt fremtrædende varieteter til de øvrige varieteter: fra 44,7 % for *østjysk* til 19,1 % og nedefter for de næste varieteter (*sydsjællandsk*, *Aalborg*, *nordvestjysk* osv.). Bemærk at når det kommer til den procentuelle fordeling af varieteter med høj enighedsgrad, er vores KU-data sammenlignelige ($n = 312$ af i alt 430, dvs. 72,6 %) med AU-dataene (jf. resultaterne præsenteret i Bøegh et al. 2023a). Tilsyneladende gælder noget tilsvarende for vores endnu uprocesserede AAU- og SDU-data. De foreløbige resultater indikerer dermed at der er nogle varieteter – herunder bl.a. *sønderjysk*, *fynsk*, *bornholmsk* og *københavnsk* – der konsekvent opfattes som perceptuelt fremtrædende af danske sprogbrugere. Hertil kan nævnes at ni ud af i alt 14 perceptuelt fremtrædende varieteter (dvs. 64,3 %) går igen hos hhv. AU- og KU-respondenterne.

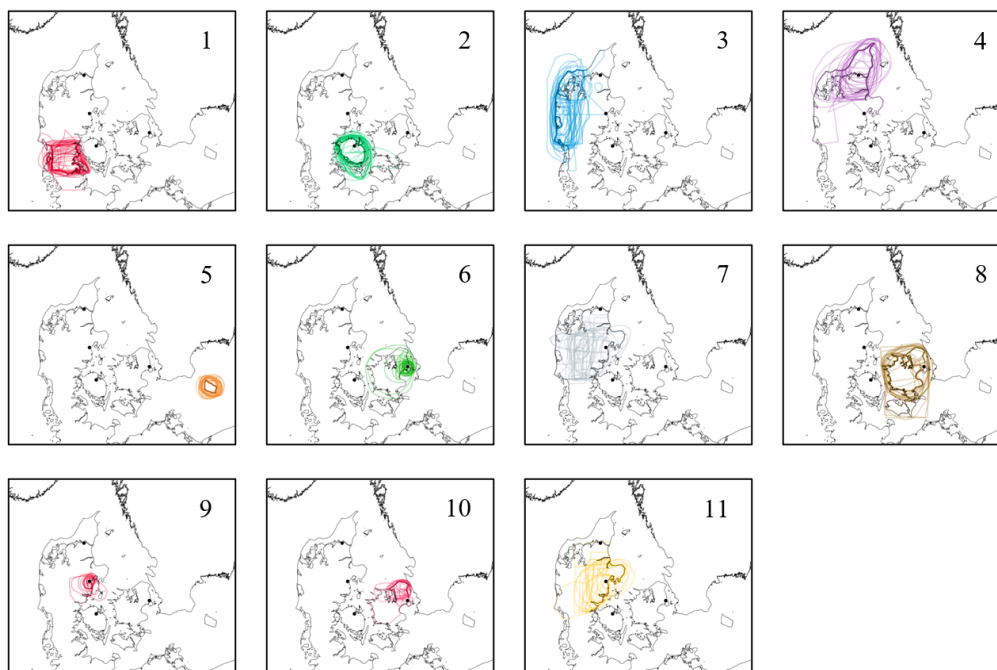
Figur 3 og 4 viser kort med respondenternes perceptuelt fremtrædende varieteter visualiseret separat, først med udfyldning og dernæst med omrids, hvorefter figur 5 og 6 viser varieteterne samlet på ét kort. For sammenlignelighedens skyld anvendes de samme farver for de forskellige varieteter på tværs af disse kortvisualiseringer.

Samlet set viser resultaterne (jf. tabel 1 og figur 3–6) at respondenterne ikke fremstiller Danmark som et homogent sprogsamfund i deres tegn-et-kort-besvarelser. Med eksperimentets udformning in mente er dette resultat forventeligt, og vi er derfor ikke så meget interesserede i *at* respondenterne besvarede tegn-et-kort-opgaven på denne måde, men derimod i *hvordan* og *hvorfor*. Inddelingerne afspejler i høj grad afgrænsninger som passer godt på brede regionale skel i det senmoderne Danmark. De modsvarer omvendt ikke de traditionelle dialektinddelinger for fx Jylland der kendes fra dialektforskningen (jf. atlaskortene i Jysk Ordbog; se desuden fx Bøegh 2022 for et supplerende eksempel og yderligere diskussion). Resultaterne bekræfter billedet af at sprogbrugere generelt er mere opmærksomme på sproglig variation i områder de selv kender godt (som også berørt i afsnit 3.2). Dette kan bl.a. ses afspejlet i forhold til varieteter med lavere enighedsgrad; her ser vi nemlig et mønster (med visse undtagelser: fx overkategorien *jysk*) som viser at varieteterne med lavere enighedsgrad afspejler et mere lokalt orienteret fokus (se desuden også den sammenlignende analyse i Bøegh et al. 2023a). Resultaterne understøtter dermed den grundlæggende pointe fra tidligere perceptuel-dialektologisk forskning om at der ikke nødvendigvis er direkte sammenhæng mellem de varieteter hhv. sprogforskere og sprogbrugere betragter som mest fremtrædende og som kriterielle for afgrænsningen af sprogbrugen overordnet set (som også berørt i afsnit 3.2). Afgrænsningen af nogle varieteter, fx *sønderjysk*, *bornholmsk* og *fynsk*, fremstår desuden mere fokuseret end i visse andre tilfælde hvor billedet står mindre skarpt, fx i forhold til *midtjysk*, *sjællandsk* og *østjysk*, og eksempelvis

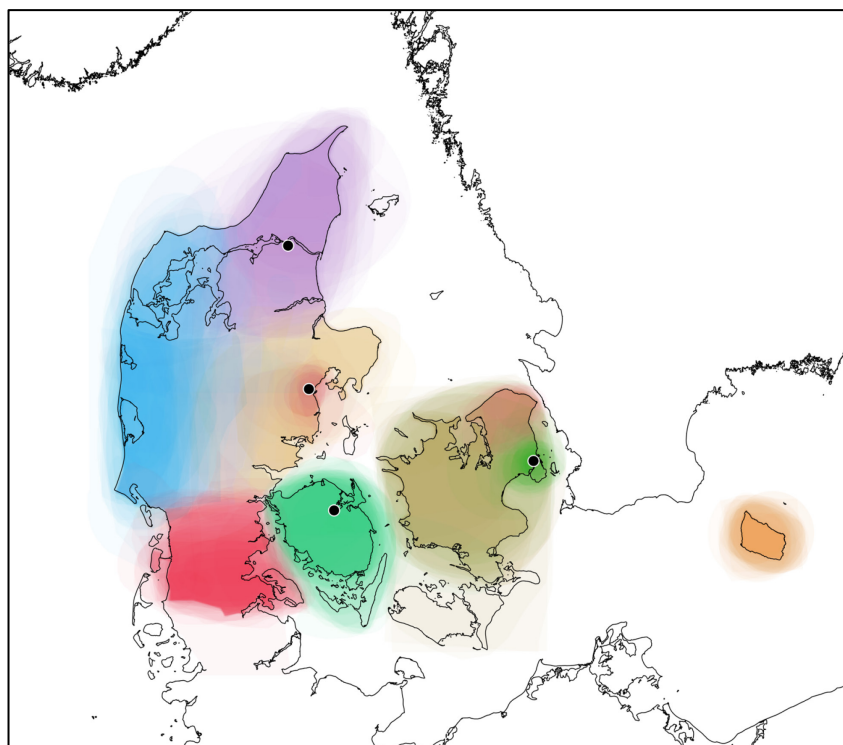
også i forhold til om Thy, Mors og Salling opfattes som tilhørende *vestjysk* eller *nordjysk* (jf. figur 4 og 6; jf. desuden Hansen 2022 for supplerende diskussion).

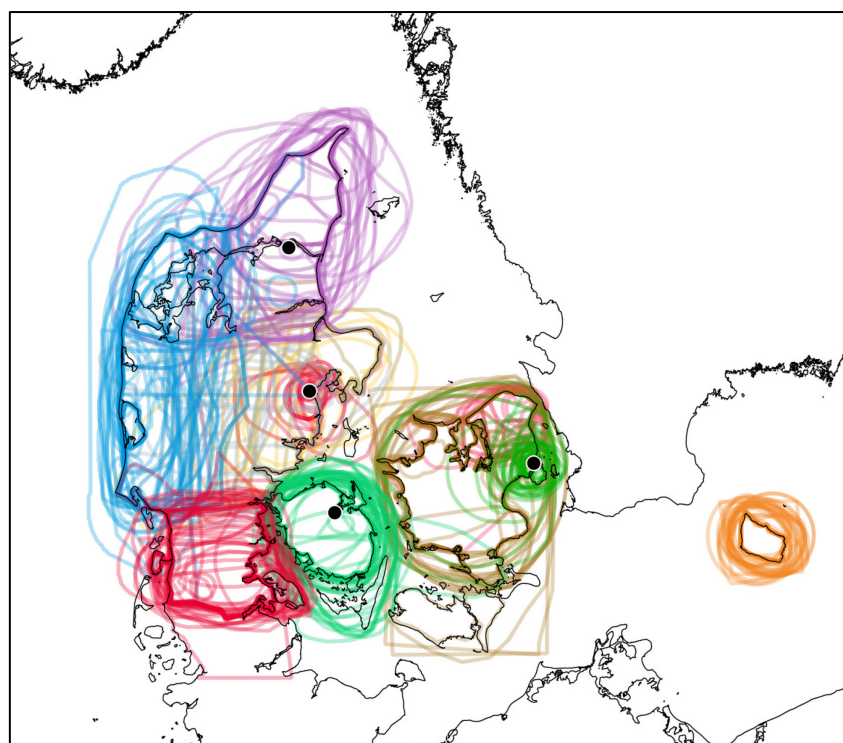
Figur 3: Respondenternes perceptuelt fremtrædende varieteter vist med udfyldning. Varieteterne er rangordnet fra øverst til venstre (*sønderjysk*) til nederst til højre (*østjysk*) jf. tabel 1.

Figur 4: Respondenternes perceptuelt fremtrædende varieteter vist med omrids. Varieteterne er rangordnet fra øverst til venstre (*sønderjysk*) til nederst til højre (*østjysk*) jf. tabel 1.

Figur 5: Respondenternes perceptuelt fremtrædende varieteter visualiseret samlet (udfyldning).

Figur 6: Respondenternes perceptuelt fremtrædende varieteter visualiseret samlet (omrids).

Den mest fremtrædende varietet for respondenterne er *sønderjysk*. Dette resultat passer godt sammen med forskellige undersøgelser af sønderjysks status i det danske sprogsamfund som fortsat aktivt benyttet dialekt (jf. Monka 2013; Mægaard & Quist 2020). Montgomery (2012) forklarer et lignende resultat i britisk sammenhæng (jf. desuden fx Prestons 1986 resultater for USA) med henvisning til at de varieteter og sproglige områder som er de mest veletablerede i den kollektive nationale bevidsthed, opleves som kulturelt fremtrædende af respondenterne der derfor konsekvent indtegner dem i tegn-et-kort-besvarelser. Foruden København (*københavnsk*) er Aarhus (*århusiansk*) den eneste anden by der opnår en høj enighedsgrad i vores AU-data. Andre byer med en vis etablering er *Aalborg*, *Randers* og *Frederikshavn*. Montgomery (2012) viser at visse større byer (fx Manchester) i stigende grad opfattes som sprogligt karakteristiske blandt britiske sprogbrugere. Igen kan dette forklares som en effekt af hvor kulturelt fremtrædende de opleves. Oplevelsen af en varietet som kulturelt fremtrædende kan være forbundet med reelle sproglige forskelle, men også fx stigmatisering og lingvistiske stereotyper. Denne pointe, sammen med spørgsmålet om hvordan resultaterne afspejler et lokalt orienteret fokus, udfolder vi yderligere i afsnit 4.2.

4.2 Holdningskommentarer og metasproglige beskrivelser

Ud over indtegningerne af sproglige forskelle og ligheder indsamlede vi i vores tegn-et-kort-eksperiment også holdningskommentarer og metasproglige beskrivelser fra sprogbrugere. Disse data bidrager til at kvalificere hvad respondenterne har ment med deres inddelinger på sprogkortene (jf. fx Montgomery 2022: 162). I dette afsnit præsenterer vi vores kategoriseringer af respondenternes kommentarer og beskrivelser fra vores eksperiments del 1, dvs. *bottom up*- eller sprogbruger-perspektivet på sproglig variation, som ledsages af visuelle fremstillinger af udvalgte eksempler. Vi udforsker dermed gennemgående tendenser i holdningsdata og beskrivelser fra sprogbrugere i forhold til perceptioner af sproglig variation i Danmark.

4.2.1 Kommentarkategorier, databehandling og første indtryk

I opgavebeskrivelsen til vores tegn-et-kort-eksperiments del 1 blev respondenterne bedt om at give deres umiddelbare meninger til kende om de forskellige varieteter. Desuden blev de bedt om at give eksempler på sproglige træk fra de forskellige varieteter. I det følgende grupperes dette materiale overordnet efter indhold med afsæt i hvorvidt der er tale om kommentarer der vedrører socialitet (jf. fx Kristiansen 2009) eller metasproglige beskrivelser (jf. fx Ladegaard 1999; Monka 2013). Desuden valgte vi at foretage en yderligere klassificering ud fra hvorvidt en respondents ytring er positiv eller negativ (tre ud af vores fire kategorier benyttes sammenligneligt hos fx Evans et al. 2020: 6). Kategorierne som vi benyttede i vores gennemgang af kommentarerne, præsenteres i tabel 2:

Kategori	Indhold
[A]	Positiv kommentar
[B]	Negativ kommentar
[C]	Metasproglig beskrivelse (fx i forhold til intonation, eksempler på udtale, særlige ord etc.)
[D]	Kommentar om socialitet

Tabel 2: Oversigt over kommentarkategorier.

Respondenterne bidrog med i alt 429 kommentarer i delopgave 1 (2–17 kommentarer per respondent). Vi fandt at en kommentar typisk knytter an til flere kategorier; i databehandlingen har vi fx markeret en kommentar om *sjællandsk* med ordlyden “irriterende, anstrengt, hakker pga[...] stød” som [B] for “irriterende, anstrengt”, og som [C] for “hakker pga[...] stød”. Denne kommentar illustrerer også udfordringerne med at vurdere de enkelte kommentarer i forhold til [D]-kategorien: Socialitet kan komme til udtryk på mange måder, og det har ikke altid været entydigt i databehandlingen at vurdere om ytringen falder inden for denne kategori eller ej. Derfor kan det diskuteres om kommentaren ikke også bør være mærket [D] for “irriterende”.

46 kommentarer blev markeret som tilhørende kategori [A], 95 kommentarer som kategori [B], 364 kommentarer som kategori [C] og 118 som kategori [D]. Her følger et udvalg af de mest fremtrædende tendenser i kommentardataene fra respondenterne, fordelt over kategorierne [A], [B], [C] og [D].

4.2.2 [A] og [B]: Positive og negative kommentarer

Med 95 negative og 46 positive kommentarer kan vi konstatere at respondenterne har givet flere negativt ladede holdninger til kende end positive (et andet billede hvor samme tilgang benyttes tegner sig i Walesstudiet hos Evans et al. 2020, hvor der var en klar majoritet af positive kommentarer fra respondenterne). Repræsentative eksempler på positivt ladede kommentarer følger herunder (med respondentnummer og hjemstavn angivet i parentes):

- (1) Om *sønderjysk*: “Fascinerende” (5, Sabro)
- (2) Om *vestjysk*: “Min yndlingsdialekt. Lyder så rart” (41, Hadsten)

Her følger eksempler på negativt ladede kommentarer:

- (3) Om *københavnsk*: “kan godt lyde lidt irriterende” (40, Aarhus)
- (4) Om *nordsjællandsk*: “sno[bb]et, anstrengt” (36, Tønder) – også kategoriseret [D]

En del af kommentarerne bærer præg af hvad Ladegaard også observerede i sin 1999-undersøgelse, nemlig at “flere respondenter beskriver sproget vha. stereotyper, der normalt kun bruges om personer” (1999: 32). Dette er fx (4) et godt eksempel på.

4.2.3 [C]: Metasproglige beskrivelser

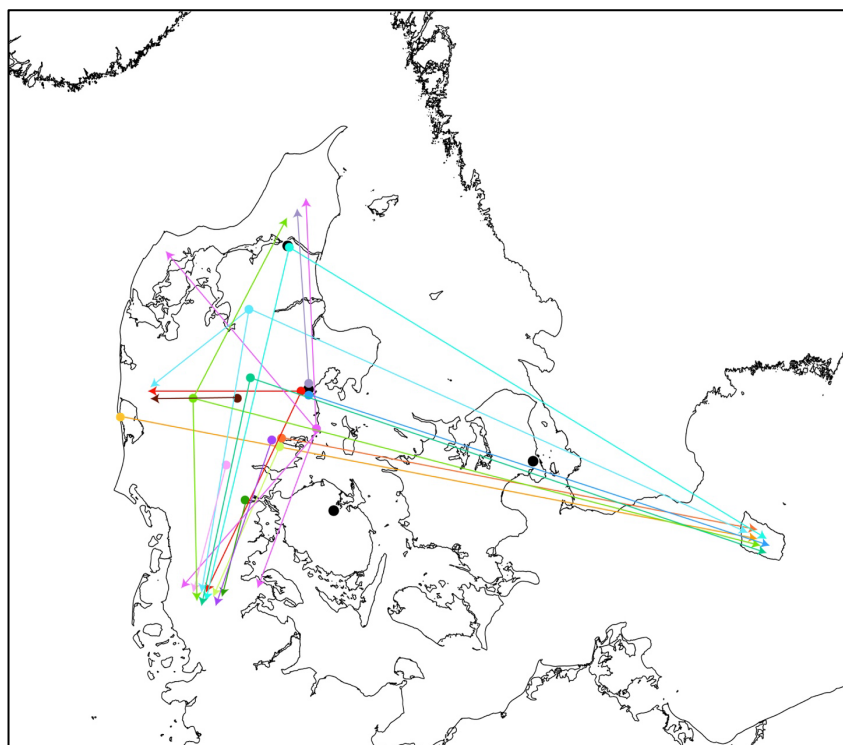
Kategori [C] er med 364 kommentarer langt den mest fremtrædende kategori. Her følger en gennemgang af nogle af de træk som ifølge respondenterne går igen i bestemte områder i Danmark. Der optræder 40 kommentarer fra 28 respondenter om at sproget i et givent område er “syngende”, eller at folk fra området “synger” når de taler. Langt størstedelen af kommentarerne beskriver lyden af sproget på Bornholm og på Fyn. Disse to områder opleves af respondenterne – der primært er jyske – som noget særskilt og anderledes i forhold til hvordan man ellers taler i Danmark:

- (5) Om *fynsk*: “mere syngende end mit eget sprog” (19, Viborg)
- (6) Om *fynsk*: “anderledes, syngende, ofte genkendeligt, ord som: brånsviger, mormor og morfar (sagt sjovt)” (26, Aalborg)
- (7) Om *fynsk*: “‘Fyyyn’ ‘Odense’ jeg kan godt lide fynsk. Meget sødt, syngende, stille og rolige folk, der ikke hidser sig op” (44, Bording)
- (8) Om *bornholmsk*: “Har ligesom det sønderjysk[e] deres eget selvstændige sprog. Synger meget på ordene” (27, Herning)
- (9) Om *bornholmsk*: “Et syngende sprog” (24, Bredsten)

Flere respondenter forklarer lyden af sproget i et givent område ved at trække tråde til Danmarks nabolande Sverige (11 kommentarer), Norge (4 kommentarer) og Tyskland (12 kommentarer):

- (10) Om *sønderjysk*: “kan være mere eller mindre uforståeligt og næsten virke som noget ‘ikke-dansk’ (men nærmere tysk måske)” (7, Vebbestrup)
- (11) Om *bornholmsk*: “har svenske sproglyde” (35, Jels)
- (12) Om *bornholmsk*: “Syngende, ligner svensk, hyggeligt” (28, Aarhus S)
- (13) Om *fynsk*: “Fyn [generelt] har et mere ‘syngende’ sprogbrug med lange vokaler → Minder lidt om den norske/svenske ‘syngende’ klang” (22, Skive)

Flere respondenter (n = 15, 26 kommentarer) angav også at personer fra bestemte områder var svære at forstå. Figur 7 tegner et billede af at udfordringerne for respondenterne ligger i at forstå de geografiske varieteter der ligger relativt langt fra deres bopæl, og som kunne fortolkes som perifere i forhold til deres erfaringsverden (jf. også fx Hansen 2022). *Sønderjysk* (herunder også medregnet *vestsønderjysk* og *østsønderjysk*) ligger overbevisende i spidsen med 15 kommentarer om at det er svært at forstå, mens *nordjysk* og *vestjysk* også bliver angivet af flere respondenter. Områderne Østjylland, Sjælland (inkl. København), Fyn og Lolland-Falster bliver slet ikke nævnt af respondenterne i denne sammenhæng. I datasættet optræder også 23 kommentarer om at der tales “anderledes” i det angivne område. I det fremtidige arbejde med disse data kunne det være interessant at undersøge dem med afsæt i tidligere sprogholdningsstudier, fx Boets & de Schutter (1977), Giles & Niedzielski (1998), samt Schuppert, Hilten & Gooskens (2015).

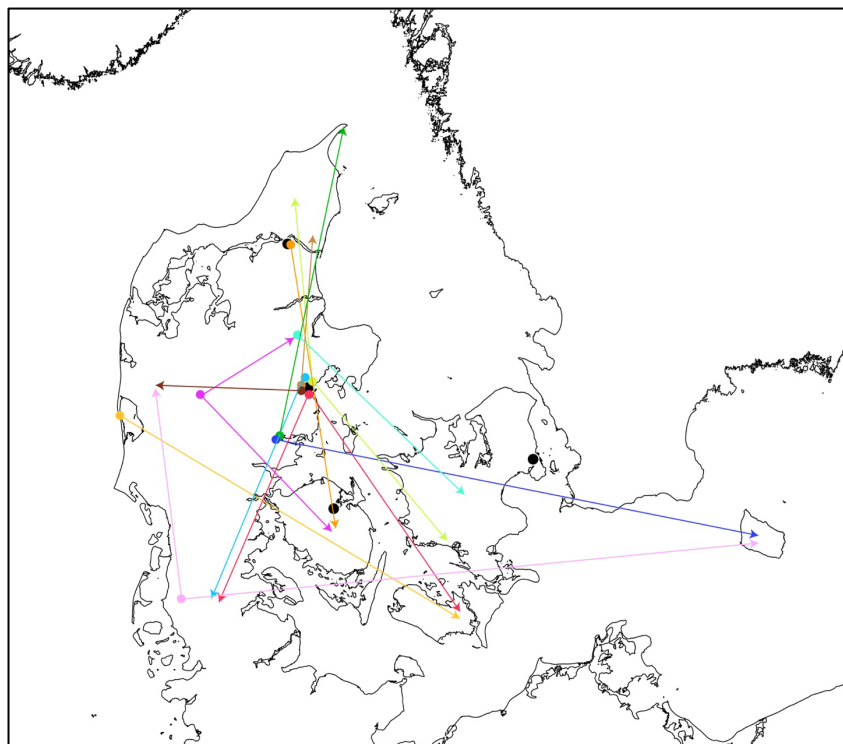
Figur 7: Oversigtskort over respondenteres kommentarer om at sproget i et bestemt område (pilemarkeret) var “svært at forstå”, med afsæt i respondenternes angivne hjemstavne (n = 15, 26 kommentarer).

I vores datasæt optræder 17 kommentarer fra 13 respondenter hvor sproget i et angivet område betegnes som “sjovt”, se figur 8. “Sjovt” er et udtryk som har været svært at kategorisere, da det både kan have positive og negative konnotationer alt efter konteksten. Her har vi valgt at kategorisere betegnelsen “sjovt” som [C] da det fortæller os at respondenterne finder sproget anderledes og måske en smule fremmedartet. En enkelt nordjysk respondent, som ikke er angivet på kortet i figur 8, kommenterede følgende:

- (14) Om *nordjysk*: “synes jeg lyder meget normalt, (og ikke meget anderledes end fx midtjysk) men ved at mange mener det lyder sjovt” (14, Nordjylland)

Udtryk som “fjollet” og “komisk” bliver også brugt men dog i langt mindre grad (“komisk”: n = 2; “fjollet”: n = 1). Respondenternes valgte områder set i forhold til deres egne hjemstavne indikerer at betegnelsen

“sjovt” ofte bruges om områder tæt på Danmarks ydre grænser, og i hvert fald med en vis afstand fra de primært jyske respondenter. Den korteste afstand er fra Herning til Randers (8, Herning). Betegnelserne “sjovt”, “svært at forstå”, “bondsk m.v.” indikerer at respondenterne oplever en distance til de markerede varieteter. Dette indikerer at der kan observeres en ‘nærhedseffekt’ (jf. *proximity effect* hos Montgomery 2012) i materialet. Dette resultat ligger i forlængelse af analysen i Hansen (2022) hvor varieteterne *bornholmsk*, *fynsk*, *københavnsk*, *sønderjysk* og *sjællandsk* optræder på bundplaceringerne for de Salling-baserede respondenter, rangeret efter hvilke varieteter respondenterne bedst kunne lide (jf. rangordningstesten og dialekthitlisteopgaven, s. 83–86).

Figur 8: Oversigtskort over respondenternes kommentarer om at sproget i et bestemt område (pilemarkeret) lød “sjovt”, med afsæt i respondenternes angivne hjemstavne (n = 13, 17 kommentarer).

4.2.4 [D]: Socialitet

Kategori [D] indeholder 118 kommentarer som vedrører et socialt aspekt sat i forbindelse med sprogbrogeren i et givent område, fx i forhold til beskæftigelse, generel opførsel etc. Resultaterne viser at de primært jyske respondenter udviser en tendens til at opstille visse modsætningsforhold imellem Sjælland og Jylland. Dette kommer bl.a. til udtryk i følgende grupperinger: “Gammeldags” eller “traditionelt” taler man i Vestjylland og Sønderjylland (4 kommentarer):

- (15) Om *sønderjysk*: “anderledes, svært at forstå, traditionelt, stærk dialekt – ord som: mojn” (26, Aalborg)

Lyden af sproget er “smart” eller “smart i en fart” på Sjælland (n = 5), mest i København (heraf n = 3):

- (16) Om *sjællandsk*: “smart i en fart, hakkende, tydeligt, snakker højt. Mere frembrusende” (44, Bording)

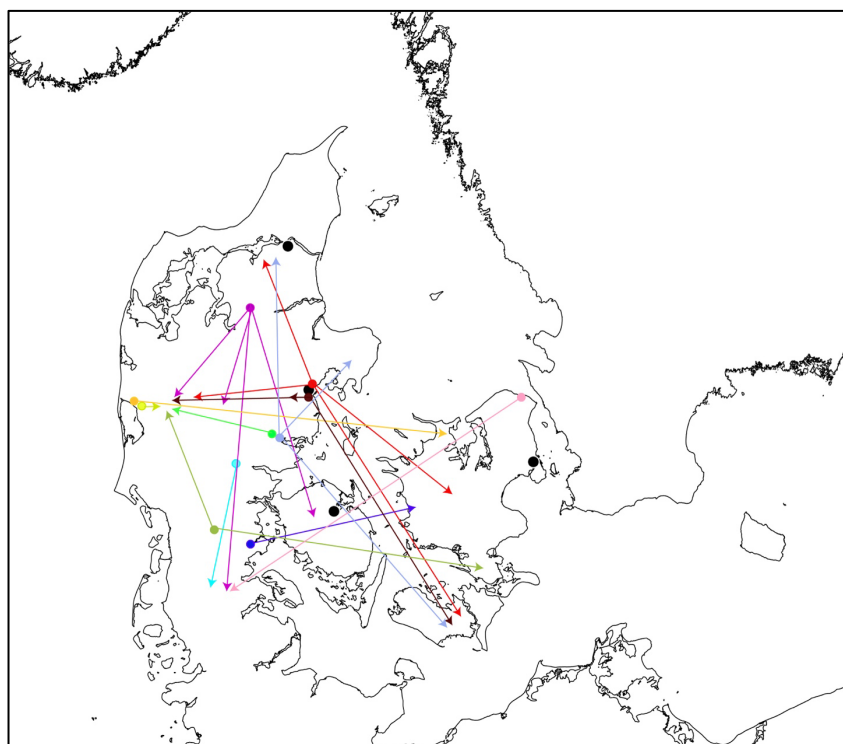
Man taler “snobbet” (12 kommentarer) eller “arrogant” (9 kommentarer) på Sjælland:

(17) Om *nordsjællandsk*: “snobbet, rigt, arrogant” (28, Aarhus S)

(18) Om *nordsjællandsk*: “pænt, snobbet, tiltale anderledes end ‘resten’ – velartikuleret” (46, Hornbæk)

Til gengæld mener ingen af respondenterne at der tales snobbet eller arrogant i Jylland.

I vores holdningsdata optrådte udtryk som “bondsk”, “bonderøvsdialekt”, “bondemandssprog”, “bondeord” eller “bonder” 23 gange fra 11 forskellige respondenter, se figur 9. “Bondsk” og de tilsvarende betegnelser kategoriseres [D] (og [B], pga. negative konnotationer).

Figur 9: Oversigtskort over respondenternes kommentarer om at sproget i et bestemt område lød “bondsk”, var “bonderøvsdialekt”, “bondemandssprog”, “bondeord” eller “bonder”, med afsæt i respondenternes angivne hjemstavne (n = 11, 23 kommentarer).

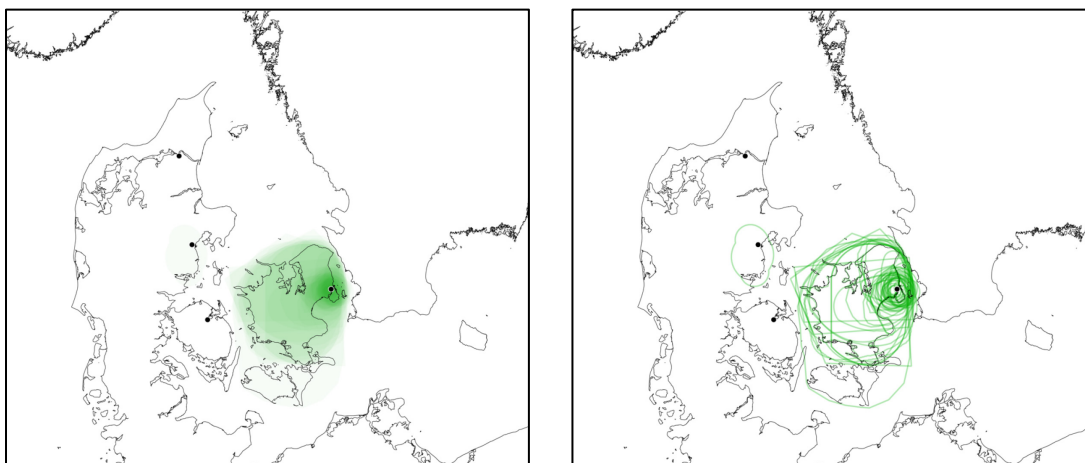
Som figur 9 viser, peger disse udtryk i retning af områder der må opleves som perifere ud fra respondenternes egen sproglige virkelighed (se afsnit 4.2.3); bemærk dog at Bornholm ikke nævnes i denne sammenhæng. Dataene peger på at der skabes et “os” og et “dem” hos respondenterne i forhold til social identitet, og de indikerer at stereotype forestillinger om forskellene på landsprog og bysprog fortsat eksisterer for dansk, hvor man “på landet”, dvs. i periferien, taler “anderledes”, “bondsk” eller er “svær at forstå” (se fx figur 7 og 9).

4.3 Sprogbrugernes blik på sprogforskernes betegnelser for varieteterne

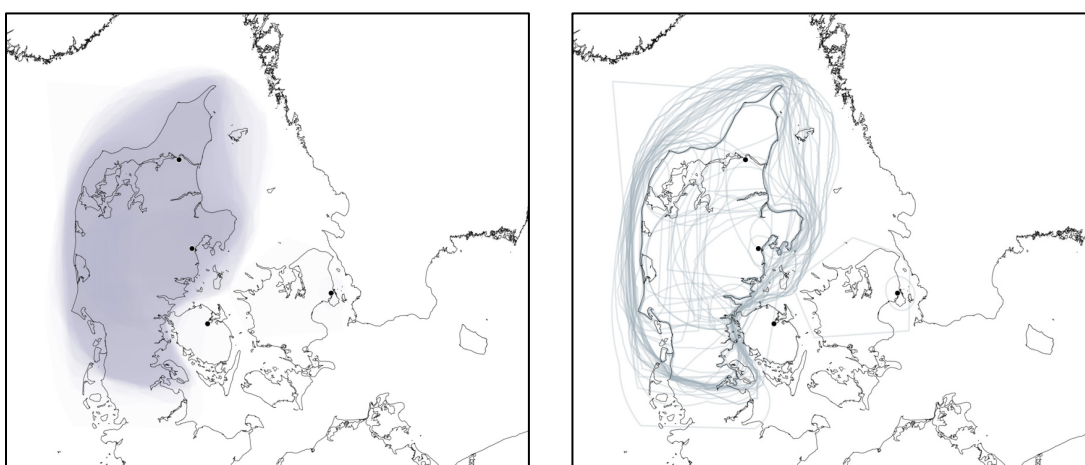
I dette afsnit præsenterer og diskuterer vi resultaterne af eksperimentets del 2, dvs. tegn-et-kort-opgaven hvor fokus specifikt var på sprogbrugernes forståelse af følgende betegnelser for varieteter: *københavnsk*, *jysk*, *dialekt* og *rigsdansk*. Spørgsmålet om hvad sprogbrugere forstår ved disse betegnelser, bl.a. i forhold til placering og afgrænsning, er relevant da det har vist sig at der ikke nødvendigvis er et entydigt svar (se fx Svenstrup & Thøgersen 2009; Maegaard & Quist 2020; Hansen 2022). Tegn-et-kort-metoden er velegnet

i denne sammenhæng idet vi får sprogbrugernes direkte input til hvor på danmarkskortet de mener at disse varieteter kan placeres og afgrænses. I afsnit 4.1 diskuterede vi resultaterne på baggrund af forskelle i enighedsgrad, men pga. udformningen af opgaven til eksperimentets del 2 – alle respondenterne blev bedt om at placere alle fire varieteter (og gjorde det, med enkelte undtagelser) – er dette ikke relevant her. Resultaterne vises i figur 10–13. Bemærk at de valgte farver (grøn = *københavnsk*; grå = *jysk*; rød = *dialekt*; gul = *rigsdansk*) er videreført fra vores analyse i Bøegh et al. (2023a). Grundet pladsbegrænsninger inddrager vi ikke holdningskommentarer og metasproglige beskrivelser fra del 2 af vores tegn-et-kort-eksperiment (som i afsnit 4.2), men fokuserer her udelukkende på den sociolingvistisk-geografiske dimension i forbindelse med præsentationen af resultaterne.

I figur 10 og 11 ses de geografisk lokaliserbare betegnelser *københavnsk* og *jysk*. Der er en tendens blandt nogle af respondenterne til at markere *hele* Sjælland som *københavnsk*. En enkelt har (også) markeret at der tales *københavnsk* i Aarhus og omegn, som en kommentar om geografisk mobilitet og kontaktpåvirkning mellem Danmarks to største byer. *Jysk* tales, ikke overraskende, i hele Jylland, og også her ses enkelte eksempler på respondenter som har indtegnet en opfattet sproglig forbindelse mellem Jylland og Sjælland/København. Tendensen til at markere Sjælland helt generelt som *københavnsk* ses ikke i vores KU-data (jf. den sammenlignende analyse i Bøegh et al. 2023a).

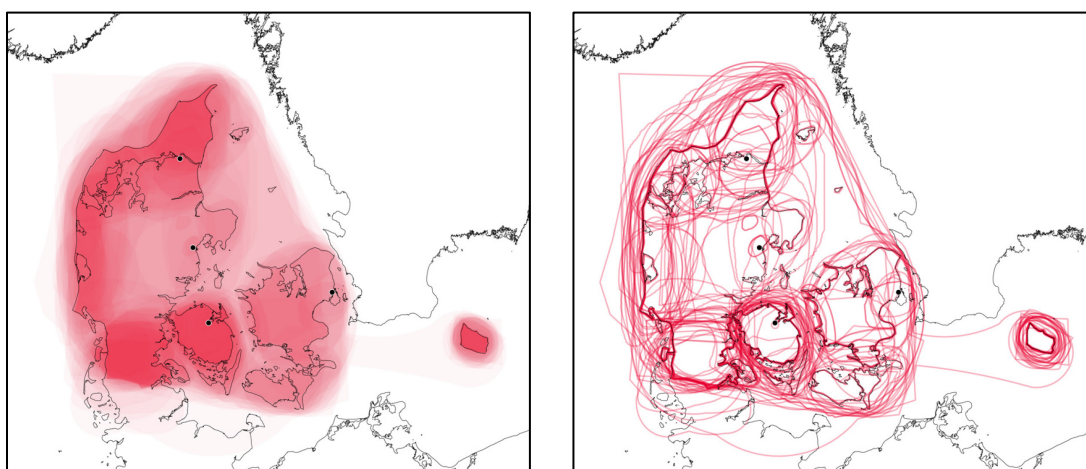

Figur 10: Respondenternes placering og afgrænsning af *københavnsk*.

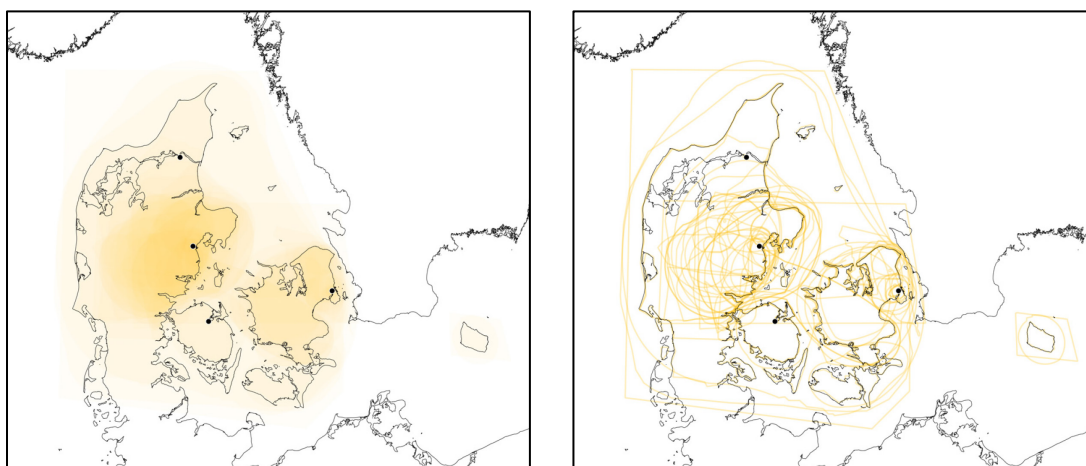

Figur 11: Respondenternes placering og afgrænsning af *jysk*.

Figur 12 og 13 viser resultaterne for de umiddelbart ulokaliserbare betegnelser *dialekt* og *rigsdansk*. Ifølge respondenterne tales der *dialekt* i hele Danmark, og de udpeger også specifikt Sønderjylland, Bornholm og Fyn som de områder i landet hvor der tales (mest) *dialekt*. At disse tre områder fremhæves af respondenterne, stemmer godt overens med de metasproglige beskrivelser i 4.2.3, hvor især varieteterne *sønderjysk*, *fynsk* og *bornholmsk* blev fremhævet som markante på flere parametre (se fx figur 7 og 8). I tillæg ser vi tilsyneladende også her en nærhedseffekt: Der peges på *dialekt* bl.a. i Jyllands vestlige og nordlige egne, alt imens Øst- og Midtjylland tilsyneladende opleves som mindre dialektprægede; det er her de fleste respondenter kommer fra. I andre undersøgelser (fx Monka 2013; Hansen 2022) sætter informanter ofte *dialekt* ('at tale bredt') i modsætning til *rigsdansk* ('at tale fint'), og set i det perspektiv kan respondenternes placering og afgrænsning af *dialekt* i tegn-et-kort-opgaven tolkes som en indikation af et modsætningsforhold mellem *dialekt* (substandard) og deres eget sprog (jf. også Preston 1999: xxxv; Montgomery 2012), og dermed som en markering af et skel mellem et 'center' vs. en 'periferi' (jf. desuden Mægaard et al. 2020).

Figur 12: Respondenternes placering og afgrænsning af *dialekt*.

Figur 13: Respondenternes placering og afgrænsning af *rigsdansk*.

Resultaterne i forhold til lokaliseringen af *rigsdansk* er værd at fremhæve. Som det fremgår i figur 13, kan vi observere forskellige tendenser. På den ene side angiver respondenterne at *rigsdansk* tales i hele Danmark, og dette resultat stemmer overens med Brink & Lunds (2018: 197) definition hvor *rigsdansk* ses

som ideologisk ulokaliserbart (jf. også Brink & Lund 1975: 763). På den anden side ser vi at de fremhæver særligt to områder: mest tydeligt et midt- og østjysk område, og dernæst et med København i centrum, dvs. betegnelsen *rigsdansk* opfattes som lokalisierbar, jf. Brink & Lunds uddybning at rigsdansk “slet og ret [er københavnsk]” (1975: 764). Hvis vi i øvrigt sammenligner respondenternes markeringer med vores KU-data (Bøegh et al. 2023a), kan vi se at AU- og KU-respondenterne har en i nogen grad divergerende opfattelse af *hvor* der tales *rigsdansk* i Danmark. KU-respondenterne markerer hovedsageligt det meste af Sjælland, herunder København. Resultaterne tyder på at respondenterne ikke betragter *rigsdansk* som geografisk neutralt, men altså lokalisierbar. Dette resultat er i overensstemmelse med resultaterne af de undersøgelser der sætter spørgsmålstegn ved ideen om København som eneste, entydige sproglige normcenter i Danmark (fx Svenstrup & Thøgersen 2009; Hansen & Goldshtein 2021a, b; Hansen 2022). At respondenterne opfatter *rigsdansk* som geografisk lokalisierbar står dermed i kontrast til Brink & Lunds definition, og afhænger altså af hvor den enkelte respondent stammer fra.

5. Afslutning

I denne artikel har vi anvendt tegn-et-kort-metoden til at afdække og kortlægge sprogbrugeres opfattelser af og holdninger til sproglig variation i Danmark. Vi har præsenteret og diskuteret en række kortvisualiseringer baseret på GIS-analyse af forskellige delmængder af vores århusianske tegn-et-kort-data, og vi har desuden behandlet og søgt at udlede mønstre ud fra holdningskommentarer og metasproglige beskrivelser fra respondenternes sprogkort. Respondenterne identificerede sproglig variation i form af nogle overordnede, geografisk lokaliserbare varieteter, og de anvendte betegnelser om disse (opfattede) sproglige forskelle og ligheder der i et vist omfang modsvarer sprogforskernes betegnelser. Respondenternes holdningskommentarer og metasproglige beskrivelser kunne grupperes og visualiseres, fx i forhold til hvor de mente at man taler “sjovt” eller er “svær at forstå”, hvilket i de fleste tilfælde pegede på periferien i Danmark. Resultaterne af undersøgelsen bidrager til at nuancere billedet af det relativt komplekse sociolingvistiske landskab som er karakteristisk i Danmark, og som i disse år er i færd med at blive belyst fra nye undersøgelsesvinkler i forskellige studier.

Montgomery (2022: 172) kommenterer det faktum at de fleste undersøgelser inden for perceptuel dialektologi anvender helt unge sprogbrugere som respondenter, typisk teenagere, hvilket først og fremmest bør betragtes som “the result of convenience of being able to access large numbers of respondents in one place at one time”, dvs. i en klasseundervisningssammenhæng. Det samme er selvsagt gældende for de danskstuderende som indgår i nærværende undersøgelse. Flere aldersgrupper – og i det hele taget flere forskellige sociodemografiske profiler – vil være relevante at inddrage og undersøge i en opskalering af tegn-et-kort-eksperimentet; fx vil vi gerne kigge nærmere på folkeskoleelever og voksne sprogbrugere med fokus på forskellene i opfattelser fra respondenter fra land eller by, yngre og ældre respondenter, etc. I en opskalering kunne det også være givende at udforske andre og mere avancerede digitale analyse- og visualiseringsmetoder i samspil med tegn-et-kort-metoden (jf. fx oversigten hos Montgomery 2022).

Resultaterne af vores foreløbige forskning der anvender perceptuel dialektologi som en tilgang til at undersøge sprogbrugeres blik på sproglig variation i Danmark, står ikke i modsætning til tidligere sociodialektologisk forskning, men bidrager til at nuancere billedet af sprogholdninger og -ideologier, og giver desuden fornyet mulighed for at forholde os kritisk til nogle af sprogforskernes gængse kategorier, fx *rigsdansk*. Mere lokale perspektiver vil antageligvis kunne kaste lys over flere forskelle og perspektiver der er relevante at afdække og inddrage i fremtidig forskning.

Litteratur

- Boets, Herman & Georges de Schutter. 1977. Verstaanbaarheid en appreciatie. Nederlandse dialekten uit België zoals inwoners van Duffel die ervaren [Intelligibility and appreciation. Dutch dialects from Belgium as experienced by inhabitants of Duffel]. *Taal en Tongval* 29: 156–177.
- Bounds, Paulina & Charles J. Sutherland. 2018. Perceptual basemaps reloaded: The role basemaps play in eliciting perceptions. *Journal of Linguistic Geography* 6: 145–166. <https://doi.org/10.1017/jlg.2018.7>

- Brink, Lars & Jørn Lund. 1975. *Dansk Rigsmål. Lydudviklingen siden 1840 med særligt henblik på sociolekterne i København*. Bd. 2. Gyldendal, København.
- Brink, Lars & Jørn Lund. 2018. Yngre nydansk. I *Dansk Sproghistorie*, red. af Ebba Hjorth, Henrik Galberg Jacobsen, Bent Jørgensen, Birgitte Jacobsen, Merethe Korvenius Jørgensen & Laurids Kristian Fahl. Bd. 2. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab & Aarhus Universitetsforlag, København/Aarhus: 197–228.
- Britain, David. 2020. Denmark – A perhaps unexpected dialect laboratory. I *Standardization as Sociolinguistic Change. A Transversal Study of Three Traditional Dialect Areas*, red. af Marie Maegaard, Malene Monka, Kristine Køhler Mortensen & Andreas Candefors Stæhr. Routledge, New York: 228–237.
- Bucholtz, Mary, Nancy Bermudez, Victor Fung, Lisa Edwards & Rosalva Vargas. 2007. Hella nor Cal or totally so Cal? The perceptual dialectology of California. *Journal of English Linguistics* 35: 325–352. <https://doi.org/10.1177/0075424207307780>
- Bøegh, Kristoffer Friis. 2022. Om dialektcykelturen i 1940 og udforskningen af artikelgrænsen mellem øst- og vestjysk. *Ord & Sag* 42: 31–44. <https://doi.org/10.7146/ordogsag.v42i.141141>
- Bøegh, Kristoffer Friis, Inger Schoonderbeek Hansen & Mette-Marie Møller Svendsen. 2023. Tegn-et-kort-data fra Aarhus og København – en perceptuel-dialektologisk undersøgelse. I *19. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog*, red. Kirstine Boas, Inger Schoonderbeek Hansen, Tina Thode Hougaard & Ea Lindhard Overgaard. Aarhus: Nordisk, Institut for Kommunikation og Kultur, Aarhus Universitet: 57–73.
- Bøegh, Kristoffer Friis, Peter Bakker, Inger Schoonderbeek Hansen & Carsten Levisen. 2023. The Beginning of Quantitative Sociolinguistics in the Nineteenth Century: The Dane Anker Jensen (1878–1937) and his pioneering study “The Linguistic Situation in the Parish of Aaby, Aarhus County” (1898). *Historiographia Linguistica* 49(2/3): 336–354. <https://doi.org/10.1075/hl.00114.boe>
- Cramer, Jennifer. 2016. *Contested Southernness: The linguistic production and perception of regional identity in Louisville, Kentucky*. Ph.d.-afhandling, University of Illinois at Urbana Champaign.
- Cramer, Jennifer. 2021. Mental maps and perceptual dialectology. *Language and Linguistics Compass* 15(2): 1–15. <https://doi.org/10.1111/lnc3.12405>
- Cramer, Jennifer & Chris Montgomery. 2016. Developing methods in perceptual dialectology. I *Cityscapes and Perceptual Dialectology: Global Perspectives on Non-Linguists’ Knowledge of the Dialect Landscape*, red. af Jennifer Cramer & Chris Montgomery. De Gruyter Mouton, Berlin/Boston: 9–24. <https://doi.org/10.1515/9781614510086-007>
- Evans, Betsy E., Matthew Dunbar & Nicole Chartier. 2020. Cardiffians’ perceptions of English in the UK. *Journal of Linguistic Geography* 8: 1–8. <https://doi.org/10.1017/jlg.2020.1>
- Giles, Howard & Nancy Niedzielski. 1998. Italian is beautiful, German is ugly. I *Language Myths*, red. af Laurie Bauer & Peter Trudgill. Penguin, Hamondsworth: 85–93.
- Gould, Peter & Rodney White. 1986. *Mental Maps*, 2. ed. Allen & Unwin, London/Boston.
- Hansen, Inger Schoonderbeek. 2020. Jysk Ordbog – af hvem, til hvem og hvorfor? I *Nordiska studier i leksikografi* 15, red. af Caroline Sandström, Ulla-Maija Forsberg, Charlotta af Hällström-Reijonen, Maria Lehtonen & Klaas Ruppel. Nordisk forening for leksikografi, Helsingfors: 135–143.
- Hansen, Inger Schoonderbeek. 2022. Findes der en særlig jysk sprogidentitet? *NyS* 61(3): 73–125. <https://doi.org/10.7146/nys.v1i61.132240>
- Hansen, Inger Schoonderbeek & Yonatan Goldshtein. 2021. Er København (virkelig) eneste sproglige normcenter? I *18. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog*, red. af Yonatan Goldshtein, Inger Schoonderbeek Hansen & Tina Thode Hougaard. Aarhus, Institut for Kommunikation og Kultur, Aarhus Universitet: 189–210.
- Hansen, Inger Schoonderbeek & Yonatan Goldshtein. 2021. Popular geopolitics and the conceptualization of linguistic norm centres. *Journal of Postcolonial Linguistics* 5: 204–225.
- Hansen, Inger Schoonderbeek, Mette-Marie Møller Svendsen & Kristoffer Friis Bøegh. *Under udg.* Digitalisering af Jysk Ordbogs seddelsamling. I *Nordiske studier i leksikografi* 16, red. af Louise Holmer, Greta Horn, Hans Landqvist, Pär Nilsson, Eva Nordgren. Nordisk forening for leksikografi, Lund.

- Jensen, Anker [1878–1937]. 2023. The Linguistic Situation in the Parish of Aaby, Aarhus County. Oversættelse og kommenteret edition ved Carsten Levisen, Kristoffer Friis Bøegh, Peter Bakker & Inger Schoonderbeek Hansen. *Historiographia Linguistica* 49(2/3): 355–371. <https://doi.org/10.1075/hl.00113.jen>
- Jysk Ordbog. 2000–. Tilgængelig via <http://jyskordbog.dk/jyskordbog/ordbog.html>
- Kristiansen, Tore. 1991. Sprogholdninger hos folkeskolelærere, unge mennesker og personalechefer på Næstvedegnen. *Danske Folkemål* 33: 51–62.
- Kristiansen, Tore. 2009. The macro-level social meanings of late-modern Danish accents. *Acta Linguistica Hafniensia: International Journal of Linguistics* 41: 167–192. <https://doi.org/10.1080/03740460903364219>
- Kristiansen, Tore. 2018. Sociodialectology. I *The Handbook of Dialectology*, red. af Charles Boberg, John Nerbonne & Dominic Watt. Wiley-Blackwell, Hoboken NJ: 106–122. <https://doi.org/10.1002/9781118827628.ch6>
- Kristiansen, Tore. 2020. Sprogets væsen og det gode sprogsamfund – som jeg har set det. *Danske Talesprog* 20: 7–32.
- Ladd, Florence C. 1970. Black youths view their environment. *Environment and Behaviour* 2: 74–99. <https://doi.org/10.1177/001391657000200105>
- Ladegaard, Hans Jørgen. 1999. Dansk rigsmål i et socialpsykologisk perspektiv: En diskussion og empirisk analyse af rigsmålsbegrebet. *RASK* 11: 3–43.
- Long, Daniel. 1999. Geographical perceptions of Japanese dialect regions. I *Handbook of Perceptual Dialectology*, red. af Dennis R. Preston. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam: 177–198. <https://doi.org/10.1075/z.hpdl.21lon>
- Lynch, Kevin. 1960. *The Image of the City*. MIT Press, Cambridge.
- Maegaard, Marie. 2007. Udtalevariation og -forandring i københavnsk: En etnografisk undersøgelse af sprogbrug, sociale kategorier og social praksis blandt unge på en københavnsk folkeskole. *Danske Talesprog* 8. Hans Reitzels Forlag, København.
- Maegaard, Marie. 2020. Introduction. I *Standardization as Sociolinguistic Change. A Transversal Study of Three Traditional Dialect Areas*, red. af Marie Maegaard, Malene Monka, Kristine Køhler Mortensen & Andreas Candefors Stæhr. Routledge, New York: 1–26. <https://doi.org/10.4324/9780429467486-1>
- Maegaard, Marie, Malene Monka, Kristine Køhler Mortensen & Andreas Candefors Stæhr. 2020. *Standardization as Sociolinguistic Change. A Transversal Study of Three Traditional Dialect Areas*. Routledge, New York. <https://doi.org/10.4324/9780429467486>
- Maegaard, Marie & Pia Quist. 2020. Perception, Recognition, and Indexicality. Experimental Investigations of Variation in Northern Jutland, Southern Jutland, and in Bornholm. I *Standardization as Sociolinguistic Change. A Transversal Study of Three Traditional Dialect Areas*, red. af Marie Maegaard, Malene Monka, Kristine Køhler Mortensen & Andreas Candefors Stæhr. Routledge, New York: 145–168.
- Mitchell, David S. B., Marivic Lesho, Abby Walker. 2017. Folk Perception of African American English Regional Variation. *Journal of Linguistic Geography* 5: 1–16. <https://doi.org/10.1017/jlg.2017.2>
- Monka, Malene. 2013. Sted og sprogforandring: en undersøgelse af sprogforandring i virkelig tid hos mobile og bofaste informanter fra Odder, Vinderup og Tinglev. *Danske Talesprog* 13. Museum Tusulanum, København.
- Montgomery, Chris. 2007. *Northern English dialects: a perceptual approach*. Ph.d.-afhandling, University of Sheffield, Sheffield.
- Montgomery, Chris. 2012. The effect of proximity in perceptual dialectology. *Journal of Sociolinguistics* 16: 638–668. <https://doi.org/10.1111/josl.12003>
- Montgomery, Chris. 2017. Maps and Mapping in (Perceptual) Dialect Geography. I *Language and a Sense of Place: Studies in Language and Region*, red. af Chris Montgomery & Emma Moore. Cambridge University Press, Cambridge: 147–170. <https://doi.org/10.1017/9781316162477.009>

- Montgomery, Chris. 2022. Perceptual Dialectology. I *Research Methods in Language Attitudes*, red. af Ruth Kircher & Lena Zipp. Cambridge University Press, Cambridge: 160–182.
<https://doi.org/10.1017/9781108867788.014>
- Montgomery, Chris & Philipp Stoeckle. 2013. Geographic information systems and perceptual dialectology: A method for processing draw-a-map data. *Journal of Linguistic Geography* 1: 52–85.
<https://doi.org/10.1017/jlg.2013.4>
- Pedersen, Inge-Lise. 1999. Hvornår er en kode ikke længere den samme kode – og hvem afgør det? Om forholdet mellem sprogbrugernes og sprogforskerens grænsedragning, specielt i forbindelse med regionalisering. I *Målbryting: Skrifter fra projektet Talemålsændring i Norge 2*, red. af Gunnstein Akselberg. Bergen Trykk AS, Bergen: 18–40. <https://doi.org/10.7557/17.4711>
- Pedersen, Inge-Lise. 2003. Traditional dialects of Danish and the de-dialectalization 1900–2000. *International Journal of the Sociology of Language* 159: 9–28. <https://doi.org/10.1515/ijsl.2003.012>
- Preston, Dennis Richard. 1982. Perceptual dialectology: Mental maps of United States dialects from a Hawaiian perspective. *University of Hawaii Working Papers in Linguistics* 14(2): 5–49.
- Preston, Dennis Richard. 1986. Five visions of America. *Language in Society* 15: 221–240.
<https://doi.org/10.1017/S0047404500000191>
- Preston, Dennis Richard. 1989. *Perceptual dialectology: Non-linguists' view of aerial linguistics*. Foris, Dordrecht. <https://doi.org/10.1515/9783110871913>
- Preston, Dennis Richard. 1999. Introduction. I *Handbook of Perceptual Dialectology*, red. af Dennis Richard Preston. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam: xxiii–xl.
<https://doi.org/10.1075/z.hpd1.05pre>
- Preston, Dennis Richard. 2018. Perceptual dialectology. I *The Handbook of Dialectology*, red. af Charles Boberg, John Nerbonne & Dominic Watt. Wiley & Sons, Oxford: 177–203.
<https://doi.org/10.1002/9781118827628.ch10>
- Preston, Dennis R. & George M. Howe. 1987. Computerized generalizations of mental dialect maps. I *Variation in Language: NWAV-XV at Stanford*, red. af Keith M. Denning, Sharon Inkelas, Faye C. McNair-Knox & John R. Rickford. Department of Linguistics, Stanford University, Stanford: 361–378.
- QGIS Development Team. 2023. QGIS Geographic Information System. Tilgængelig via <http://qgis.osgeo.org>
- Quist, Pia. 2005. *Stilistiske Praksisser i Storbyens Heterogene Skole. En etnografisk og sociolingvistisk undersøgelse af sproglig variation*. Museum Tusulanum, København.
- Schüppert, Anja, Nanna Haug Hilton & Charlotte Gooskens. 2015. Swedish is beautiful, Danish is ugly? Investigating the link between language attitudes and intelligibility. *Linguistics* 53(2): 375–403.
<https://doi.org/10.1515/ling-2015-0003>
- Svenstrup, Christoph Hare & Jacob Thøgersen. 2009. On the discursive construction of “rigsdansk”, “jysk”, “københavnsk” and other varieties among adolescents in western Jutland. I *Language attitudes, standardization and language change: Perspectives on themes raised by Tore Kristiansen on the occasion of his 60th birthday*, red. af Marie Maegaard, Pia Quist, Frans Gregersen & J. Normann Jørgensen. Novus forlag, Oslo: 181–210.
- Teinler, Jannie. 2016. *Dialekt där den nästan inte finns: En folklingvistisk studie av dialektens sociala betydelse i ett standardspråksnära område*. Institutionen för nordiska språk, Uppsala.
- Wikner, Sarah. 2014. Svenskan i Helsingfors ur talarnas perspektiv. *Puhe ja kieli* 34(3): 119–137.